

# สรุปโครงการถอดบทเรียนการเสนอเรื่องต่อคณะรัฐมนตรีและรัฐสภาของกระทรวงยุติธรรม วันศุกร์ที่ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕ เวลา ๐๘.๓๐ - ๑๖.๓๐ น.



ประธานกล่าวเปิดโครงการ : นายวัลลภ นาคบัว รองปลัดกระทรวงยุติธรรม  
ในฐานะผู้ประสานงานคณะรัฐมนตรีและรัฐสภา กระทรวงยุติธรรม



## การถอดบทเรียนการเสนอเรื่องต่อ ครม. และรัฐสภาของ ยธ.

### ❖ วัตถุประสงค์

1. เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์และองค์ความรู้ในการเสนอเรื่องเข้า ครม. และรัฐสภา ซึ่งจะนำไปพัฒนาทักษะการดำเนินงานให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผล
2. เพื่อสร้าง Network ของคนในกระทรวงในการดำเนินการเรื่องดังกล่าว

### ❖ วิธีการ

- ให้ผู้ปฏิบัติงานที่เคยมีประสบการณ์เสนอเรื่องให้ ครม. และรัฐสภา มาเล่าประสบการณ์และวิธีการในการจัดทำเรื่องต่อ ครม. และรัฐสภา

### ❖ ผู้เข้าร่วมโครงการ

- บุคลากรในสังกัดกระทรวงยุติธรรม จำนวน ๘๕ คน (๒ ก.พ. ๖๕)
- วิทยากร จำนวน ๓๕ คน

### ❖ ข้อมูลการเสนอเรื่องเข้า ครม. และรัฐสภาในปีที่ผ่านมา (๒๕๖๔)

กรณี คณะรัฐมนตรี รวม ๑๗๓ เรื่อง	กรณี รัฐสภา รวม ๓๖ เรื่อง
<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ <b>ยธ. เข้าของเรื่อง</b> จำนวน ๗๖ เรื่อง (ร้อยละ ๔๔)                             <ol style="list-style-type: none"> <li>๑. เรื่องเพื่อทราบ จำนวน ๒๓ เรื่อง</li> <li>๒. เรื่องเพื่อทราบ (ทั้ท้วง) จำนวน ๒๓ เรื่อง</li> <li>๓. เรื่องเพื่อพิจารณา จำนวน ๓๐ เรื่อง</li> </ol> </li> <li>▪ <b>ยธ. เสนอความเห็น</b> จำนวน ๙๗ เรื่อง (ร้อยละ ๕๖)</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ <b>กระทู้ถาม</b> จำนวน ๒๐ เรื่อง (ร้อยละ ๕๕)                             <ol style="list-style-type: none"> <li>๑. กรณี ตอบในราชกิจจานุเบกษา จำนวน ๑๑ เรื่อง</li> <li>๒. กรณี ทัวไปและแยกเฉพาะ จำนวน ๙ เรื่อง</li> </ol> </li> <li>▪ <b>ข้อหารือ</b> จำนวน ๑๖ เรื่อง (ร้อยละ ๔๕)</li> </ul>

### ❖ ประเด็น Pain Point

กรณี คณะรัฐมนตรี	กรณี รัฐสภา
<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ <b>ยธ. เข้าของเรื่อง</b> <ul style="list-style-type: none"> <li>• ความชัดเจนในวัตถุประสงค์ในการเสนอเรื่องเข้า ครม. ซึ่งต้องการเพื่อทราบ/เพื่อพิจารณา</li> <li>• ให้ยึด Pattern หนังสือกลาง</li> <li>• ความแน่นอนของชื่อเรื่องให้เหมือนกันทุกฉบับ</li> </ul> </li> <li>▪ <b>ยธ. เสนอความเห็น</b> <ul style="list-style-type: none"> <li>• ให้ความเห็นในฐานะภาพรวมของกระทรวง ไม่ได้เป็นนโยบายของ กอง/สำนัก/กรม</li> <li>• เรื่องดังกล่าว                             <ol style="list-style-type: none"> <li>๑) มีความเห็นอย่างไร เช่น เห็นด้วย/ไม่เห็นด้วย</li> <li>๒) เหตุผลสนับสนุนความเห็น เช่น (๒.๑) เป็นประโยชน์ ต่อสังคม และ (๒.๒) แก้ไขความเดือดร้อนของประชาชน</li> <li>๓) สอดคล้อง/เชื่อมโยงนโยบาย/ภารกิจ/หน่วยงานของ ยธ. อย่างไร</li> <li>๔) มีข้อสังเกต เช่น อย่างไรก็ตามการขับเคลื่อนเรื่องดังกล่าวไปสู่การปฏิบัติ ต้องพิจารณาประเด็นต่างๆ เช่น (๔.๑) แนวปฏิบัติเรื่องเดียวกันของต่างประเทศ/หน่วยงานของรัฐที่ใกล้เคียงกัน และ (๔.๒) การปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบ มติ ครม. ที่เกี่ยวข้อง</li> </ol> </li> </ul> </li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ หนังสือเชิญประชุมมาช้ากว่ากำหนด</li> <li>▪ กรณีผู้แทนหลายหน่วยงานมีหน้าที่ชี้แจง แต่ละหน่วยงานขาดการประสานงานกัน</li> <li>▪ ให้ดำเนินการตามกรอบระยะเวลา</li> <li>▪ รอยต่อระหว่างเดือน</li> </ul>

### ❖ ข้อเสนอแนะ

- เพื่อเป็นตัวอย่างและรูปแบบเดียวกัน
- e - MoJ & Cabinet

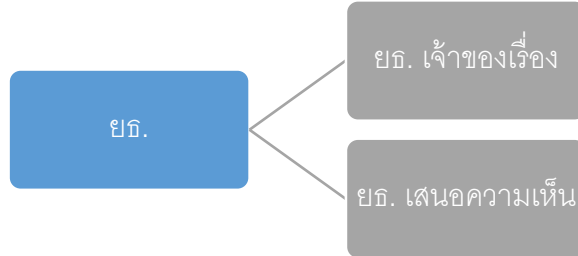
### ❖ หน่วยงานจัดโครงการ

ปคร.ยธ. / สป.ยธ. (ณ.,กน.,ศท.) / สร.

๑. หัวข้อรูปแบบการเสนอเรื่องต่อคณะรัฐมนตรี (สร.ยธ.)

- โดย ว่าที่ร้อยตรี พรินทร์ เพ็งสุวรรณ นักวิชาการยุติธรรมชำนาญการพิเศษ

- รูปแบบเรื่องข้อ ยธ. ในการเสนอเรื่องต่อ ครม.



- ผังกระบวนการเสนอเรื่องเข้าต่อคณะรัฐมนตรี



- ตัวอย่างหนังสือ เรียน รองนายกรัฐมนตรี (นายวิษณุ เครืองาม)



ที่ ยธ...../.....

กระทรวงยุติธรรม  
ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติฯ  
อาคารราชบุรีดิเรกฤทธิ์ ชั้น ๘  
ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่  
กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๑๐

ว/ด/ป

เรื่อง (ชื่อเรื่อง)

เรียน รองนายกรัฐมนตรี (นายวิษณุ เครืองาม)

อ้างถึง (ถ้ามี)

สิ่งที่ส่งมาด้วย (ถ้ามี)

ด้วยกระทรวงยุติธรรมขอเสนอเรื่อง (ชื่อเรื่อง) มาเพื่อคณะรัฐมนตรีทราบ/พิจารณา โดยเรื่องนี้เข้าข่ายที่จะต้องนำเสนอคณะรัฐมนตรีตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการเสนอเรื่องและการประชุม คณะรัฐมนตรี พ.ศ. ๒๕๔๘ มาตรา ๔ (.....) รวมทั้งเป็นไปตามระบุชื่อกฎหมายหรือมติคณะรัฐมนตรี ที่กำหนดให้ต้องเสนอเรื่องนี้

ทั้งนี้ เรื่องดังกล่าวมีรายละเอียด ดังนี้

#### ๑. เรื่องเดิม

(ถ้ามี) ภูมิหลังของเรื่องที่เสนอหรือมติคณะรัฐมนตรีหรือคำสั่งการของนายกรัฐมนตรี/รองนายกรัฐมนตรี ที่เป็นความเป็นมาของเรื่อง รวมทั้งผลการดำเนินการที่เกิดขึ้นแล้วเพื่อให้ทราบถึงพัฒนาการ หรือความเชื่อมโยงกับมติคณะรัฐมนตรีนั้น ๆ

๑.๑ ความเป็นมาของเรื่องที่จะเสนอ ระบุความเป็นมาของเรื่องเพื่อปูพื้นฐานของเรื่องให้คณะรัฐมนตรีได้มีข้อมูลย้อนหลังประกอบการพิจารณาตัดสินใจ

#### ๑.๒ มติคณะรัฐมนตรีหรือคำสั่งที่เกี่ยวข้อง

- มติคณะรัฐมนตรีที่เป็นเรื่องกำหนดหลักการหรือหลักเกณฑ์หรือแนวทางในการดำเนินงานในเรื่องที่เสนอ

- คำสั่งที่เกี่ยวข้อง อาจเป็นคำสั่งจากนายกรัฐมนตรีหรือจากรองนายกรัฐมนตรีที่ให้ส่วนราชการดำเนินการและนำเรื่องนี้เสนอคณะรัฐมนตรี

#### ๑.๓ ผลการดำเนินการที่ผ่านมา

ระบุสิ่งที่ดำเนินการมาแล้ว เช่น กรณีเป็นแผนงาน/โครงการ หรือเรื่องที่ได้ดำเนินการมาแล้ว จะต้องเสนอสรุปผลการดำเนินงานที่ผ่านมา หรือผลการประเมินหรือผลการติดตามการดำเนินงานเพื่อคณะรัฐมนตรีจะได้มีข้อมูลประกอบว่าการดำเนินงานที่ผ่านมาได้ผลเป็นอย่างไร เพื่อใช้เป็นฐานในการวินิจฉัยความคุ้มค่าหรือความเหมาะสมของการดำเนินงานต่อไป

#### ๒. เหตุผลความจำเป็นที่ต้องเสนอคณะรัฐมนตรี

ระบุเหตุผลความจำเป็น ประเด็นปัญหา สาเหตุ ข้อกฎหมายหรือมติคณะรัฐมนตรีที่กำหนดให้ต้องนำเรื่องเสนอเข้าสู่การพิจารณาของคณะรัฐมนตรี

๓. ความเร่งด่วนของเรื่อง ...

**๓. ความเร่งด่วนของเรื่อง**

(ถ้ามี) ระบุความเร่งด่วนของเรื่องที่เสนอ โดยเฉพาะกำหนดเวลาที่จะต้องดำเนินการในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและกำหนดเวลาช้าสุดที่คณะรัฐมนตรีจะต้องพิจารณาว่ามีมติเพื่อให้ทันการดำเนินการในเรื่องนั้น ๆ

**๔. สารสำคัญ ข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย**

๔.๑ ระบุสาระข้อเท็จจริงของเรื่อง

๔.๒ ระบุรายละเอียดขั้นตอนของการดำเนินการในเรื่องนั้น ๆ ว่า ได้ดำเนินการมาแล้วอย่างไรและจะดำเนินการต่อไปอย่างไร ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องจะต้องเตรียมการเพื่อรองรับอย่างไร ระยะเวลาเพียงพอหรือไม่ รวมทั้งจะต้องสนับสนุนในระยะใด ขั้นตอนใด

๔.๓ ระบุข้อกฎหมายหรือมติคณะรัฐมนตรีที่ให้อำนาจส่วนราชการดำเนินการในเรื่องนั้น ๆ

**๕. ข้อเสนอของส่วนราชการ**

๕.๑ .....

๕.๒ .....

ระบุประเด็นที่ส่วนราชการเจ้าของเรื่องต้องการให้คณะรัฐมนตรีมีมติ เช่น รับประทาน อนุมัติ หรือเห็นชอบ โดยแยกเป็นข้อ ๆ ให้ชัดเจน สำหรับการพิจารณาขอให้มีการทบทวนมติคณะรัฐมนตรีต้องระบุให้ชัดเจนว่าจะขอยกเลิกหรือแก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือเพิ่มเติมมติคณะรัฐมนตรีจากเดิมเป็นอย่างไร

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา หากเห็นชอบขอได้โปรดลงนามในหนังสือถึงเลขาธิการคณะรัฐมนตรี เพื่อเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณา/ทราบต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(นายสมศักดิ์ เทพสุทิน)  
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม

ส่วนราชการเจ้าของเรื่อง

โทร.

โทรสาร

ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ (ต้องใช้อีเมลของส่วนราชการเท่านั้น เช่น (ชื่ออีเมลของเจ้าของเรื่อง@moj.go.th)

- ตัวอย่างหนังสือ เรียน เลขาธิการคณะรัฐมนตรี



## บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ รองนายกรัฐมนตรี (นายวิษณุ เครืองาม) โทร. ๐ ๒๒๘๘ ๔๓๕๗  
ที่ นร ๐๔๐๓ (กร ๒) / วันที่  
เรื่อง (ชื่อเรื่องที่ส่วนราชการเสนอคณะรัฐมนตรี)

---

เรียน เลขาธิการคณะรัฐมนตรี

ด้วยกระทรวงยุติธรรมได้เสนอเรื่อง.....(ชื่อเรื่อง).....มาเพื่อคณะรัฐมนตรีพิจารณา/ทราบ ซึ่งได้พิจารณาแล้วเห็นว่า ...../เห็นชอบด้วย จึงเห็นควรให้นำเรื่องดังกล่าวเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณา/ทราบต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดนำกราบเรียนนายกรัฐมนตรีเพื่อเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณา/ทราบต่อไป

(นายวิษณุ เครืองาม)  
รองนายกรัฐมนตรี

**หมายเหตุ :** สามารถปรับถ้อยคำเพื่อระบุเหตุผลความจำเป็นเพิ่มเติมที่เรื่องนี้ควรเสนอคณะรัฐมนตรีในบันทึกข้างต้นได้

หมายเหตุ : คำสั่ง นร. ที่ ๒๓๗/๒๕๖๓ เรื่อง มอบหมายให้รองนายกรัฐมนตรีรักษาราชการแทนนายกรัฐมนตรี และมอบหมายและมอบอำนาจให้รองนายกรัฐมนตรีปฏิบัติราชการแทนนายกรัฐมนตรี และปฏิบัติราชการแทนนายกรัฐมนตรี ในกรณีรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีไม่อยู่หรือไม่อาจปฏิบัติราชการได้หรือไม่ผู้ดำรงตำแหน่ง



\* ทุกส่วนราชการ ยกเว้น กรมสอบสวนคดีพิเศษ  
แบบหนังสือเสนอ ครม. ประเภท เรื่องทั่วไป

ที่ ขธ...../.....

กระทรวงยุติธรรม  
ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติฯ  
อาคารราชบุรีดิเรกฤทธิ์ ชั้น ๘  
ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่  
กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๑๐

ว/ค/ป

เรื่อง

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี  
กำหนดให้ใช้ ตัวย่อ

เรียน เลขาธิการคณะรัฐมนตรี

อ้างถึง (ถ้ามี)

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. หนังสือรองนายกรัฐมนตรีเห็นชอบให้เสนอคณะรัฐมนตรี  
๒. (ถ้ามี)

ด้วยกระทรวงยุติธรรมขอเสนอเรื่อง... (ชื่อเรื่อง) ...มาเพื่อคณะรัฐมนตรีพิจารณา/ทราบ โดยเรื่องนี้เข้าข่ายที่จะต้องนำเสนอคณะรัฐมนตรีตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการเสนอเรื่องและการประชุม คณะรัฐมนตรี พ.ศ. ๒๕๔๘ มาตรา ๔ (.....) รวมทั้งสอดคล้อง/เป็นการดำเนินการตาม ยุทธศาสตร์ชาติ ในด้าน.....(๑) การเมือง การต่างประเทศ และความมั่นคง หรือ (๒) การสร้างรายได้และการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน หรือ (๓) การศาสนา ศิลปวัฒนธรรม และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หรือ (๔) การลดความเหลื่อมล้ำ หรือ (๕) การพัฒนาสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ และการพัฒนาคุณภาพชีวิต หรือ (๖) การบริหารราชการแผ่นดิน การปรับปรุงกฎระเบียบเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ประชาชน หรือ (๗) อื่น ๆ (ระบุ)..... ทั้งนี้ รองนายกรัฐมนตรี (นายวิษณุ เครืองาม) กำกับการบริหารราชการกระทรวงยุติธรรม เห็นชอบให้นำเรื่องดังกล่าวเสนอคณะรัฐมนตรีด้วยแล้ว โดยมีรายละเอียด ดังนี้

๑. เรื่องเดิม

(ถ้ามี) ภูมิหลังของเรื่องที่เสนอหรือมติคณะรัฐมนตรีหรือคำสั่งการของนายกรัฐมนตรี/รองนายกรัฐมนตรี ที่เป็นความเป็นมาของเรื่อง รวมทั้งผลการดำเนินการที่เกิดขึ้นแล้วเพื่อให้ทราบถึงพัฒนาการหรือความเชื่อมโยงกับมติคณะรัฐมนตรีนั้น ๆ

๑.๑ ความเป็นมาของเรื่องที่จะเสนอ ระบุความเป็นมาของเรื่องเพื่อปูพื้นฐานของเรื่องให้คณะรัฐมนตรีได้มีข้อมูลย้อนหลังประกอบการพิจารณาตัดสินใจ

๑.๒ มติคณะรัฐมนตรีหรือคำสั่งที่เกี่ยวข้อง

- มติคณะรัฐมนตรีที่เป็นเรื่องการกำหนดหลักการหรือหลักเกณฑ์หรือแนวทางในการดำเนินงานในเรื่องที่เสนอ

- คำสั่งที่เกี่ยวข้อง อาจเป็นคำสั่งจากนายกรัฐมนตรีหรือจากรองนายกรัฐมนตรีที่ให้ส่วนราชการดำเนินการและนำเรื่องนี้เสนอคณะรัฐมนตรี

**๑.๓ ผลการดำเนินการที่ผ่านมา**

ระบุสิ่งที่ดำเนินการมาแล้ว เช่น กรณีเป็นแผนงาน/โครงการ หรือเรื่องที่ได้ดำเนินการมาแล้ว จะต้องเสนอสรุปผลการดำเนินงานที่ผ่านมา หรือผลการประเมินหรือผลการติดตามการดำเนินงานเพื่อคณะรัฐมนตรีจะได้มีข้อมูลประกอบการดำเนินงานที่ผ่านมาได้ผลเป็นอย่างไร เพื่อใช้เป็นฐานในการวินิจฉัยความคุ้มค่าหรือความเหมาะสมของการดำเนินงานต่อไป

**๒. เหตุผลความจำเป็นที่ต้องเสนอคณะรัฐมนตรี**

ระบุเหตุผลความจำเป็น ประเด็นปัญหา สาเหตุ ข้อกฎหมายหรือมติคณะรัฐมนตรีที่กำหนดให้ต้องนำเรื่องเสนอเข้าสู่การพิจารณาของคณะรัฐมนตรี

**๓. ความเร่งด่วนของเรื่อง**

(ถ้ามี) ระบุความเร่งด่วนของเรื่องที่เสนอ โดยเฉพาะกำหนดเวลาที่จะต้องดำเนินการในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและกำหนดเวลาช้าสุดที่คณะรัฐมนตรีจะต้องพิจารณามีมติเพื่อให้ทันการดำเนินการในเรื่องนั้น ๆ

**๔. สารสำคัญ ข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย**

๔.๑ ระบุสาระข้อเท็จจริงของเรื่อง

๔.๒ ระบุรายละเอียดขั้นตอนของการดำเนินการในเรื่องนั้น ๆ ว่า ได้ดำเนินการมาแล้วอย่างไรและจะดำเนินการต่อไปอย่างไร ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องจะต้องเตรียมการเพื่อรองรับอย่างไร ระยะเวลาเพียงพอหรือไม่ รวมทั้งจะต้องสนับสนุนในระยะใด ขั้นตอนใด

๔.๓ ระบุข้อกฎหมายหรือมติคณะรัฐมนตรีที่ให้อำนาจส่วนราชการดำเนินการในเรื่องนั้น ๆ

**๕. รายงานการวิเคราะห์หรือศึกษาตามกฎหมาย มติคณะรัฐมนตรีหรือคำสั่งใด ๆ**

(ถ้ามี) กรณีที่มีกฎหมาย มติคณะรัฐมนตรี หรือคำสั่งใด ๆ กำหนดให้ต้องศึกษาวิเคราะห์ในเรื่องนี้ก่อนดำเนินการให้สรุปผลการศึกษาและเสนอรายงานการศึกษามาด้วย

**๖. ผลกระทบ**

(ถ้ามี) ระบุผลกระทบของเรื่องที่มีต่อสถานะทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง หรือด้านอื่น ๆ

**๗. ค่าใช้จ่ายและแหล่งที่มา**

(ถ้ามี) ระบุจำนวนเงินและแหล่งที่มาของเงินที่ต้องการใช้ในเรื่องนี้ สำหรับกรณีขอใช้งบประมาณแผ่นดิน ให้ระบุหมวดของงบประมาณที่เสนอขอมาให้ชัดเจน

**๘. ความเห็นหรือความเห็นชอบ/อนุมัติของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง**

๘.๑ (ถ้ามี) ความเห็นของหน่วยงานหรือคณะกรรมการที่เกี่ยวข้อง ให้สรุปสาระสำคัญของความเห็นให้ชัดเจน

๘.๒ (ถ้ามี) ความเห็นชอบ/อนุมัติ กรณีเรื่องที่เสนอคณะรัฐมนตรีเป็นเรื่องที่มีกฎหมายหรือมติคณะรัฐมนตรีกำหนดว่าต้องได้รับความเห็นชอบ/อนุมัติจากหน่วยงานอื่นหรือคณะกรรมการที่เกี่ยวข้องมาให้สรุปผลการเห็นชอบ/อนุมัติและส่งหลักฐานการพิจารณาในเรื่องดังกล่าว เช่น หนังสือแจ้งผลการพิจารณาและรายงานการประชุมมาพร้อมเรื่องที่เสนอคณะรัฐมนตรีด้วยหากยังไม่ได้รับแจ้งผลการพิจารณา ก็ให้ระบุด้วย

๙. **ข้อกฎหมายและมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้อง**

(ถ้ามี) ระบุประเด็นข้อกฎหมายและมติคณะรัฐมนตรีที่เป็นหลักการที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้

๙.๑ กฎหมาย

ระบุชื่อกฎหมายและมาตราที่เกี่ยวข้องรวมทั้งสาระสำคัญ

๙.๒ มติคณะรัฐมนตรี

ระบุชื่อเรื่องของมติคณะรัฐมนตรีและวันที่ที่มีมติรวมทั้งสาระสำคัญ

ของมติคณะรัฐมนตรี

๑๐. **ข้อเสนอของส่วนราชการ**

๑๐.๑ .....

๑๐.๒ .....

ระบุประเด็นที่ส่วนราชการเจ้าของเรื่องต้องการให้คณะรัฐมนตรีมีมติ เช่น รับทราบ อนุมัติ หรือเห็นชอบ โดยแยกเป็นข้อ ๆ ให้ชัดเจน สำหรับกรณีการขอให้มีการทบทวนมติคณะรัฐมนตรีต้องระบุให้ชัดเจนว่าจะขอยกเลิกหรือแก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือเพิ่มเติมมติคณะรัฐมนตรีจากเดิมเป็นอย่างไร

จึงเรียนมาเพื่อโปรดนำกราบเรียนนายกรัฐมนตรีเพื่อเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณา/ทราบต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(นายสมศักดิ์ เทพสุทิน)

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม

ส่วนราชการเจ้าของเรื่อง

**โทร.**

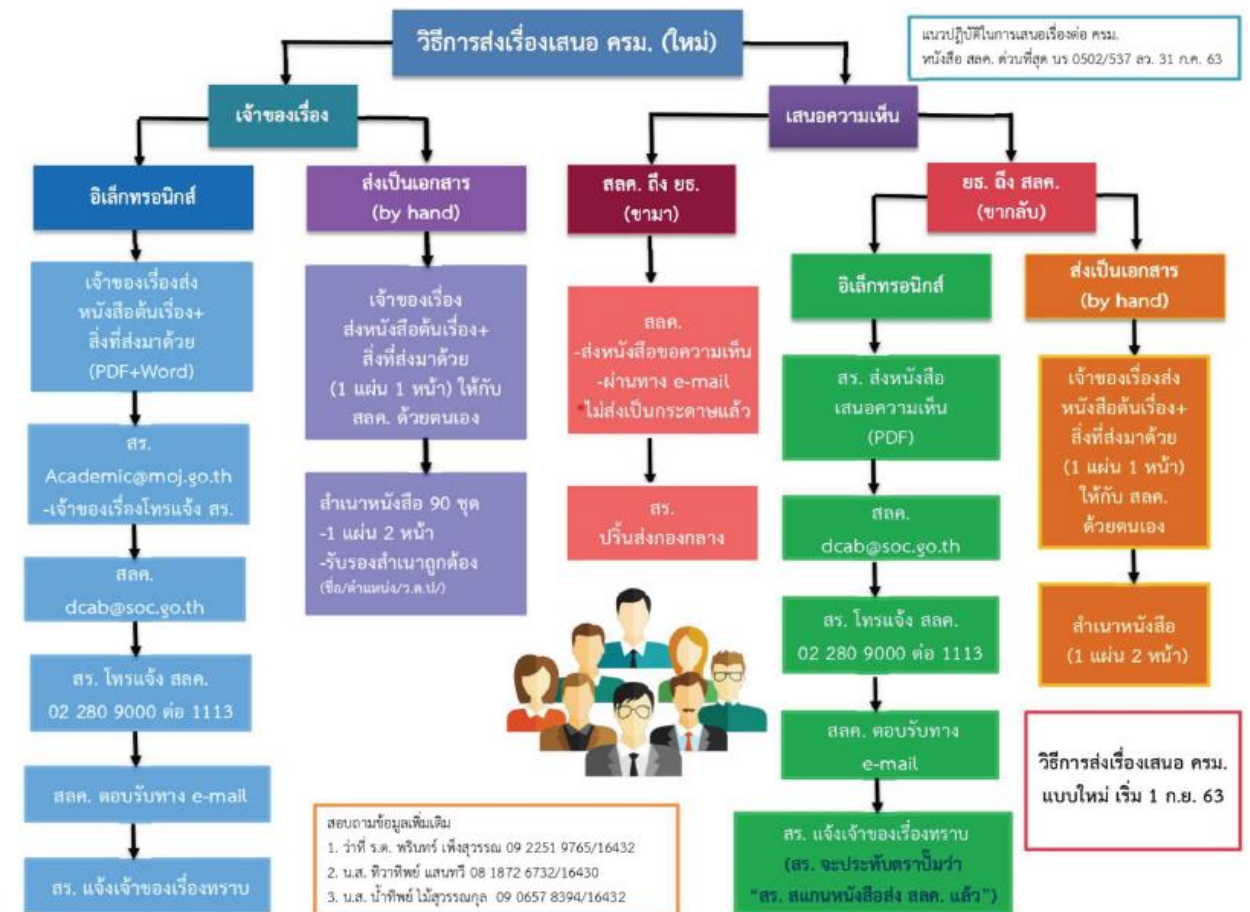
โทรสาร

ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ (ระบุอีเมลที่เป็นของราชการเท่านั้น เช่น [dmoj.go.th](mailto:dmoj.go.th))

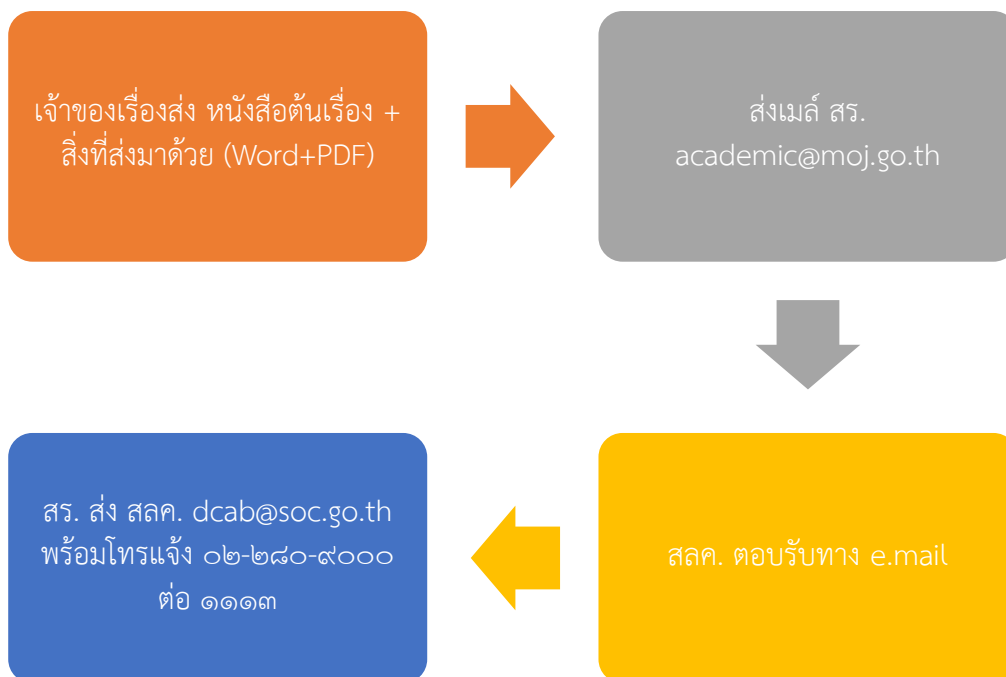




- แนวปฏิบัติในการส่งเรื่องเสนอต่อคณะกรรมการแบบอิเล็กทรอนิกส์



- การส่งหนังสือถึง สลค. กรณีเจ้าของเรื่อง ทางอิเล็กทรอนิกส์



**เอกสารที่ต้องเตรียม ดังนี้**

๑. หนังสือ รมว.ยธ. เรียน ลธ.กรม. (Word)
๒. หนังสือ รมว.ยธ. เรียน ลธ.กรม. (PDF รับรองสำเนาถูกต้องหน้าสุดท้าย)
๓. หนังสือ รมว.ยธ. เรียน ลธ.กรม. (PDF ไม่รับรองสำเนาถูกต้อง)
๔. หนังสือ ร.นรม. เรียน ลธ.กรม. (PDF ไม่รับรองสำเนาถูกต้อง)
๕. สิ่งที่ส่งมาด้วย (PDF ไม่รับรองสำเนาถูกต้อง)
๖. รวม QR Code ของเรื่องนั้นให้อยู่ในรูปแบบ (PDF)

## ๒. หัวข้อถอดบทเรียนการเสนอเรื่องต่อคณะรัฐมนตรี

๒.๑ หัวข้อแผนแม่บท / แผนปฏิบัติการราชการ : เรื่อง แผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ ๔ (พ.ศ. ๒๕๖๒ - ๒๕๖๕)



- โดย นางบุญภาดา อรุณเบิกฟ้า ผู้อำนวยการกองยุทธศาสตร์และแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ

ความจำเป็นในการเสนอแผนปฏิบัติการด้าน... ต่อคณะรัฐมนตรี

๑. มีกฎหมายกำหนดให้เสนอต่อกรม.
๒. ไม่มีกฎหมายกำหนดให้เสนอต่อกรม.
๓. กลไกทางการบริหาร

ระดับของแผน

ปัจจุบันประเทศไทยมีแผนเพียง ๓ ระดับเท่านั้น ตามที่กำหนดไว้โดยมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๖๐ และวันที่ ๓ ธันวาคม ๒๕๖๒



ความเชื่อมโยงแผนระดับที่ ๑ และแผนระดับที่ ๒ กับแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ ๔

(พ.ศ. ๒๕๖๒ - ๒๕๖๕)

แผน ระดับที่ 1	<b>ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580)</b>										
	1. ด้านความมั่นคง	2. ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน	3. ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์	4. ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม	5. ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม	6. ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบบริหารจัดการภาครัฐ					
แผน ระดับที่ 2	<b>แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ</b>										
	1 ความมั่นคง	2 การต่างประเทศ	15 พลังทางสังคม	17 ความเสมอภาคและหลักประกันทางสังคม	22 กฎหมายและกระบวนการยุติธรรม						
แผน ระดับที่ 2	<b>แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560 - 2564</b>										
	1 เสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์	2 สร้างความเป็ยรรวมลดความเหลื่อมล้ำ	3 สร้างความมั่นคงเชิงทางเศรษฐกิจและแบ่งปันได้อย่างยั่งยืน	4 การเติบโตเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน	5 เสริมสร้างคุณา้ใจ	6 บริหารจัดการภาครัฐ ป้องกันการทุจริต	7 พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และระบบโลจิสติกส์	8 วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัย และนวัตกรรม	9 พัฒนากฎหมายเมืองและพื้นที่เศรษฐกิจ	10 ความร่วมมือระหว่างประเทศ	
แผน ระดับที่ 3	<b>นโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยความมั่นคงแห่งชาติ พ.ศ. 2562 - 2565</b>										
	7 ป้องกันและแก้ไขการก่อความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้	8 จัดระบบป้องกันและแก้ไขปัญหาผู้หลบหนีเข้าเมือง	12 จัดระบบการบริหารจัดการชายแดนเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาข้ามพรมแดน	15 เสริมสร้างดุลยภาพในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ	17 รักษาความมั่นคงทางพลังงานและอาหาร	18 รักษาความมั่นคงด้านอาหารและน้ำ	19 รักษาความมั่นคงด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม				
แผน ระดับที่ 3	<b>แผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2562 - 2565)</b>										
	10 ด้าน	กระบวนการยุติธรรม	เด็กและเยาวชน	ด้านการศึกษา	ครอบครัวและธุรกิจ	การขนส่ง	สาธารณสุข	ข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยีสารสนเทศ	ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	การเมือง การปกครอง และความมั่นคง	ที่อยู่อาศัย
แผน ระดับที่ 3	<b>12 กลุ่มเป้าหมาย</b>										
	เด็กและเยาวชน	นักปกป้องสิทธิมนุษยชน	ผู้ต้องราชทัณฑ์	ผู้พิการ	ผู้สูงอายุ	คนพิการ	ชายข้ามเพศ	ผู้ป่วย (HIV, AIDS, ผู้เสพยา)	ลศร	เกษตรกรและแรงงาน	ผู้เสียหายหรือพยาน

## ๒.๒ หัวข้อเสนอในเชิงนโยบาย : เรื่อง แนวทางการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมราชทัณฑ์



- โดย นายเศรษฐวุฒิ เพชรสง นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ สป.ยธ. (ยผ.)

**นิคมอุตสาหกรรมราชทัณฑ์** คือ การดำเนินการพัฒนานิคมอุตสาหกรรมในลักษณะพิเศษ มีสถานที่พักพิงรองรับในขณะที่ทำงาน และนายจ้างหรือผู้ประกอบการดูแลความปลอดภัยพนักงาน/ลูกจ้างที่เป็นผู้ถูกคุมประพฤติได้อย่างครบวงจร และให้มีอาชีพสุจริต ลดการหวนกลับในการกระทำผิดซ้ำและเป็น การลดความแออัดของผู้ต้องขังในเรือนจำ เพื่อสร้างความร่วมมือกับภาคธุรกิจเอกชนในการระดมทุนให้มีการลงทุนภาครัฐน้อยที่สุด และเพื่อสนับสนุนการพัฒนาฝีมือแรงงานให้กับภาคเอกชนในสาขาที่ขาดแคลน และสร้างกำลังแรงงานในประเทศให้มีเสถียรภาพที่มั่นคง ไม่พึ่งพิงแรงงานต่างชาติ เปลี่ยนภาวะให้เกิดเป็นพลังขับเคลื่อนเศรษฐกิจประเทศ

ตัวอย่างหนังสือถึงรองนายกรัฐมนตรี (นายวิษณุ เครืองาม) และเลขาธิการคณะรัฐมนตรี กรณีเสนอ แนวคิดการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมราชทัณฑ์ จำนวน ๒ ครั้ง

ครั้งที่ ๑ ตามหนังสือกระทรวงยุติธรรม ด่วนที่สุด ที่ ยธ ๐๒๐๐๘.๒/๔๙๕๐ ลงวันที่ ๑๘ มิถุนายน ๒๕๖๔

### ผลการเสนอ

๑. รองนายกรัฐมนตรี (นายวิษณุ เครืองาม) สั่งและปฏิบัติราชการแทนนายกรัฐมนตรี พิจารณาและเห็นชอบให้ส่งคืนกระทรวงยุติธรรมเพื่อพิจารณาทบทวนร่วมกับกระทรวงการคลัง กระทรวงอุตสาหกรรม สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน สำนักงานคณะกรรมการพัฒนา าระบบราชการ การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในประเด็นสำคัญต่าง ๆ

๒. หากได้ข้อยุติที่เหมาะสม ถูกต้อง ชัดเจน และเป็นรูปธรรม ก็สมควรเสนอคณะกรรมการราชทัณฑ์ พิจารณาก่อนตามขั้นตอนต่อไป โดยกระทรวงยุติธรรมได้จัดประชุมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในรูปแบบออนไลน์ เมื่อวันที่ ๑๖ กันยายน ๒๕๖๔

ครั้งที่ ๒ ตามหนังสือกระทรวงยุติธรรม ด่วนที่สุด ยธ ๐๒๐๐๘.๒/๘๐๙๗ ลงวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๖๔

### ผลการเสนอ

๑. รับทราบผลการศึกษาแนวทางการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมราชทัณฑ์ตามที่กระทรวงยุติธรรมเสนอ สำหรับแนวทางการจัดตั้งนิคมฯ และแนวทางการสนับสนุนของการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยนั้น ให้การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องพิจารณาดำเนินการตามความจำเป็น เหมาะสม โดยให้ดำเนินการให้ถูกต้องเป็นไปตามขั้นตอนของกฎหมาย ระเบียบ หลักเกณฑ์ และมติ คณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัด

๒. ให้กระทรวงยุติธรรมและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องรับความเห็น ข้อเสนอแนะของ กระทรวงการคลัง กระทรวงการอุดมศึกษาวิทยาศาสตร์ วิจัยนวัตกรรม กระทรวงคมนาคม กระทรวง ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สำนักนายกรัฐมนตรี (สำนักงานปลัดนายกรัฐมนตรี) สำนักงบประมาณ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และสำนักงาน ก.พ.ร. ไปประกอบการพิจารณาดำเนินการใน ส่วนที่เกี่ยวข้องต่อไป

## ๒.๓ หัวข้อกฎหมาย : การจัดทำเรื่อง และคลิปเสนอ ครม. พิจารณาร่างกฎหมายช่วยเหลือเยียวยาผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา



- โดย นางสาวจิฬภรณ์ ตามชู กฤษฎสุวรรณ ผู้อำนวยการสำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา

### การทำเรื่องเสนอ ครม. พิจารณา วิธีการ เทคนิคต่างๆ (เสนอร่างกฎหมาย)

๑. ศึกษาโจทย์ของผู้บังคับบัญชาให้ลึกซึ้ง/เข้าใจก่อนว่าต้องเสนอเชิงนโยบายประเด็นใด

๒. ศึกษาข้อกฎหมายเกี่ยวกับการเสนอร่างกฎหมายต่อ ครม.

- พระราชกฤษฎีกากำหนดด้วยการเสนอเรื่องและการประชุมคณะรัฐมนตรี พ.ศ. ๒๕๔๘ ที่เกี่ยวข้องกับการเสนอกฎหมายจะปรากฏในมาตรา ๔ (๒) ประกอบกับระเบียบว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการเสนอเรื่องต่อคณะรัฐมนตรี พ.ศ. ๒๕๔๘ หมวดที่ ๔ การเสนอร่างกฎหมาย

- มาตรา ๗๗ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ และระเบียบที่เกี่ยวข้อง (ประเด็นรับฟังความคิดเห็น/Checklist วิเคราะห์ผลกระทบต่อการเกิดกฎหมาย/ความคุ้มค่าภาระงบประมาณ

๓. กำหนด Timeline การร่างกฎหมาย และดำเนินการตามกรอบที่วางไว้

๔. ศึกษารูปแบบหนังสือเสนอ ครม. จากสำนักงานเลขาธิการ ครม.

๕. จัดทำอินโฟกราฟฟิกเข้าใจง่าย ๆ สั้น ๆ เพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์

๖. สรุปเรื่องอยู่ในกระดาษใบเดียวให้รมต.ยธ. เสนอ ครม.

### การจัดทำคลิปเสนอ ครม. พิจารณา

๑. คลิปต้องไม่เกิน ๓ นาที เท่านั้น

๒. เนื้อหาแสดงถึงความสำคัญเชื่อมโยงนโยบายรัฐมนตรีสาระกฎหมาย ประโยชน์ที่ประชาชนและประเทศจะได้รับ

๓. ต้องเป็นผู้กำกับที่มีสุนทรียภาพ (บทเพลง/ภาพ/เสียง)

๔. ต้องเสนอผู้บริหารทุกระดับพิจารณาก่อน จึงจะส่ง ครม. (อธิบดี/รองปลัด/รมต.ยธ./ที่มรมต.ยธ. (PR))

๕. ภาพกิจกรรมที่มีรูปนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ผู้บริหารกระทรวงยุติธรรมและเกี่ยวข้องกับเรื่องราวมาฉายในคลิป

๒.๔ หัวข้อกฎหมาย : เรื่อง ร่าง พ.ร.บ.ป้องกันการกระทำความผิดซ้ำของผู้กระทำความผิด  
ออกฉกรรจ์ที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. ....



- โดย ว่าที่ร้อยตรีหญิงนที แววจะโปะ นักวิชาการยุติธรรม สำนักงานยุติธรรม



การจัดทำร่างกฎหมาย

- ร่างกฎหมาย (หลักการ เหตุผล ชื่อร่าง คำปรารภ มาตรา)
- การรับฟังความคิดเห็น (ประชุม , เว็บไซต์ , โพลฯ)
- การศึกษาวิจัย หรือค้นคว้าข้อมูลทางวิชาการ
- การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจ
- เอกสารประกอบการประชุม การนำเสนอ (Power point สรุปเนื้อหากฎหมาย ข้อมูลทางวิชาการ)



การเสนอร่างกฎหมาย

- บันทึกข้อความ หนังสือราชการ (๕ ฉบับ) เสนอตามขั้นตอน
- เอกสารประกอบการเสนอร่างกฎหมาย (แนบไปกับหนังสือ) เช่น
  - ร่างกฎหมาย
  - รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมาย
  - สรุปสาระสำคัญ
  - ตารางเปรียบเทียบพร้อมคำอธิบาย
  - รายงานสรุปผลการรับฟังความคิดเห็น
  - หลักฐานการเปิดเผยผลการรับฟังความคิดเห็น และการวิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมาย
  - แผนและกรอบระยะเวลาในการจัดทำกฎหมายลำดับรอง

ภาพรวมของการจัดทำและเสนอร่างพระราชบัญญัติฯ

กรม	กระทรวง	คณะรัฐมนตรี	รัฐสภา
- บันทึกข้อความ เสนอร่างกฎหมาย	- บันทึกข้อความเสนอร่างกฎหมาย - คำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนร่างกฎหมาย (คณะกรรมการพิจารณา ร่างกฎหมายของกระทรวงยุติธรรม)	- หนังสือเสนอร่างกฎหมาย - หนังสือแจ้งข้อมูลเพิ่มเติม - หนังสือแต่งตั้ง/แจ้งรายชื่อผู้แทนเข้าร่วมชี้แจงร่างกฎหมาย - หนังสือเผยแพร่งานวิจัย ผลการศึกษา - หนังสือขอความอนุเคราะห์เร่งรัดการพิจารณา ร่างกฎหมาย - หนังสือยืนยันให้ความเห็นชอบร่างกฎหมาย (ครม. และคณะกรรมการกฤษฎีกา)	- หนังสือรับรองร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน - หนังสือตอบความเห็นร่างพระราชบัญญัติ (ร่างประกอบ) - หนังสือแจ้งรายชื่อผู้แทนเข้าร่วมประชุม (กทธ.) - บันทึกข้อความ รายงานความคืบหน้าร่างกฎหมาย

## ๒.๕. หัวข้อกฎหมาย : เรื่อง ร่าง พ.ร.บ.ล้มละลาย (ฉบับที่ ...) พ.ศ. .... (กระบวนการพิจารณาเกี่ยวกับฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้



- โดย นางสาวสมะรี ศิริกรรณ นิตกรปฏิบัติกร สป.ยธ. (กม.)

เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๙ ได้เสนอร่างพระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ ๙) พ.ศ. ๒๕๕๙ เนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID - 19) ที่เกิดขึ้น จึงมีความจำเป็นต้องมีมาตรการทางกฎหมายเป็นกลไกสำคัญเพื่อช่วยบรรเทาผลกระทบอย่างทันที่ที่ ดังนั้น จึงเห็นควรให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติล้มละลายพุทธศักราช ๒๔๘๓ โดยมีการแก้ไข ดังนี้

๑. ยกเลิกความในมาตรา ๙๐/๓ ความใน (๑) ของมาตรา ๙๐/๔ และความใน (๒) ของมาตรา ๙๐/๖
๒. ยกเลิกความในหมวด ๓/๒ กระบวนการพิจารณาเกี่ยวกับการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ที่เป็นวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมทั้งหมด (มาตรา ๙๐/๙๑ ถึงมาตรา ๙๐/๑๒๘) และบัญญัติความขึ้นใหม่ (ร่างมาตรา ๙๐/๙๑ ถึงร่างมาตรา ๙๐/๑๓๑)
๓. เพิ่มเติมหมวด ๓/๓ กระบวนการพิจารณาเกี่ยวกับการฟื้นฟูกิจการแบบเร่งรัด (ร่างมาตรา ๙๐/๑๓๒ ถึงร่างมาตรา ๙๐/๑๔๑)

ช่วงปี พ.ศ. ๒๕๖๑ – พ.ศ. ๒๕๖๓ ได้เปิดรับฟังความคิดเห็นจากบุคคลผู้ปฏิบัติงานและผู้มีส่วนได้เสียเกี่ยวกับการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้จากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐและเอกชน รับฟังความเห็นผ่านทางเว็บไซต์ของกรมบังคับคดี และจัดประชุมหารือร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานยุติธรรม สำนักงาน ก.ล.ต. สมาคมธนาคารไทย สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และสถาบันอนุญาโตตุลาการ ต่อหลักการอันเป็นสาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ ...) พ.ศ. ....

### ตัวอย่างความคิดเห็น

๑. การที่ร่างกฎหมายฉบับนี้กำหนดว่าลูกหนี้ที่เป็นวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่จะเข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูกิจการต้องมีจำนวนหนี้แน่นอนไม่ถึงสิบล้านบาทนั้น มีความเห็นว่าจำนวนหนี้ดังกล่าวอาจมีความไม่เหมาะสมกับการประกอบธุรกิจในปัจจุบัน เนื่องจากที่ผ่านมาคดีฟื้นฟูกิจการที่อยู่ในหมวด ๓/๑ มักจะมีจำนวนหนี้ไม่ต่ำกว่าร้อยล้านบาท ดังนั้น จึงมีความเห็นว่าในส่วนหมวด ๓/๒ การฟื้นฟูกิจการลูกหนี้ที่เป็นวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมควรเพิ่มจำนวนหนี้มากกว่าห้าสิบล้านบาท

๒. จำนวนทุนทรัพย์ไม่เกินห้าสิบล้านบาท มีฐานในการคิดอย่างไร เมื่อเทียบกับมูลค่าของผู้ประกอบการ SMEs ปัจจุบัน คิดเป็นสัดส่วนเท่าใด ของ SMEs ทั้งหมด

โดย ณ วันที่ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕ ร่างพระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ ...) พ.ศ. .... อยู่ระหว่างคณะกรรมการกฤษฎีกาพิจารณา



๒.๖ หัวข้อเรื่องที่รองนายกรัฐมนตรีมอบหมายให้กระทรวงยุติธรรมเป็นหน่วยงานหลัก  
รับผิดชอบ : เรื่อง ข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน (กรณีนัก  
ปกป้องสิทธิมนุษยชน หรือผู้พิทักษ์สิทธิมนุษยชน)



- โดย นายวัฒนากร สันนุ้ย นิติกรชำนาญการพิเศษ สป.ยธ. (กม.)

**ความเป็นมา**

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีได้มีหนังสือถึงกระทรวงยุติธรรมแจ้งว่า คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติได้เสนอเรื่อง ข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน  
รวมตลอดทั้งการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือคำสั่งเพื่อให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน  
กรณีการส่งเสริมและคุ้มครองนักปกป้องสิทธิมนุษยชน เพื่อให้คณะรัฐมนตรีพิจารณาดำเนินการ

รองนายกรัฐมนตรี (นายวิษณุ เครืองาม) สั่งและปฏิบัติราชการแทนนายกรัฐมนตรีได้มีคำสั่ง  
มอบหมายให้กระทรวงยุติธรรมเป็นหน่วยงานหลักรับเรื่องนี้ไปพิจารณาร่วมกับหน่วยงานอื่นจำนวน  
๒๑ หน่วยงาน เพื่อศึกษาแนวทางหรือผลการดำเนินการดังกล่าวในภาพรวม แล้วส่งให้สำนักเลขาธิการ  
คณะรัฐมนตรี เพื่อเสนอคณะรัฐมนตรีต่อไป

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติได้รับเรื่องร้องเรียนอย่างต่อเนื่องเกี่ยวกับการกล่าวอ้าง  
ว่า นักปกป้องสิทธิมนุษยชนถูกคุกคามในลักษณะต่าง ๆ เช่น การคุกคาม ช่มชู้ ทำร้าย ฆ่าและซ่อนเร้นทำลาย  
ศพ โดยสร้างหลักฐานให้เชื่อว่าตายโดยอุบัติเหตุหรือตายตามธรรมชาติ การบังคับให้สูญหาย และฟ้องร้อง  
ดำเนินคดีต่อนักปกป้องสิทธิมนุษยชนโดยเจตนาไม่สุจริตหรือโดนกลั่นแกล้ง

**ความหมาย**

นักปกป้องสิทธิมนุษยชน คือ ผู้ใดก็ได้ไม่ว่าจะเป็นบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ทำงานด้านการ  
ส่งเสริมปกป้อง และคุ้มครองสิทธิมนุษยชน โดยไม่จำกัดเพศ อายุ อาชีพ หรือภูมิหลัง แต่ทั้งนี้บุคคลหรือกลุ่ม  
บุคคลนั้น ๆ จะต้องยอมรับในหลักอันเป็นสากลสิทธิมนุษยชน รวมถึงจะต้องกระทำการโดยใช้วิธีการที่สันติ  
(non – violence means)

**ปัญหาและข้อจำกัดของนักปกป้องสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย**

การอาศัยช่องทางของกฎหมายในกาคุกคาม (Judicial Harassment) อาจเรียกโดยย่อว่า “การฟ้องคดีเพื่อปิดปาก”	- ประมวลกฎหมายอาญา ความผิดฐานหมิ่นประมาทตามมาตรา ๓๒๖ และมาตรา ๓๒๘ - พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ.๒๕๕๐ - ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ความรับผิดชอบละเมิดตามมาตรา ๔๒๐
ข้อจำกัดในการเข้าถึงกองทุนยุติธรรม	- พระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๕๘ - ระเบียบคณะกรรมการกองทุนยุติธรรม ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขในการขอลปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย พ.ศ. ๒๕๕๙
การบังคับให้สูญหาย	- ไม่มีกฎหมายรองรับ - ร่างพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ.
การใช้สื่อออนไลน์เพื่อคุกคาม ลดความน่าเชื่อถือ	เช่น การลงข้อความว่าสิ่งที่นักปกป้องสิทธิมนุษยชนได้เรียกร้องต่อหน่วยงานของรัฐนั้นเป็นการ กระทำเพื่อปกป้องผู้กระทำความผิดไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมของประเทศ เป็นต้น
การข่มขู่และทำร้ายร่างกาย	เช่น กรณีกลุ่มชาวบ้านที่คัดค้านการก่อสร้างโรงงานไฟฟ้าถ่านหินเทพาจังหวัดสงขลา ถูกฟ้องคดีฯ
สถานการณ์ของนักปกป้องสิทธิมนุษยชนในกลุ่มเฉพาะ คือ ผู้หญิง และกลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศ ยังไม่ได้รับการยอมรับเท่าที่ควร	ถูกกีดกันและเลือกปฏิบัติแบบมีคติ

### ๒.๗ หัวข้อด้านต่างประเทศ : เรื่อง แนวทางในการจัดทำความตกลงระหว่างประเทศ



- โดย นางธัญชนก อุ๋นบันเทิง นักวิเทศสัมพันธ์ชำนาญการ สป.ยธ. (กต.)

**ความตกลงระหว่างประเทศ** คือ เป็นเอกสารที่สองฝ่ายทำขึ้นเพื่อเป็นข้อตกลงร่วมกันในเรื่องใดเรื่องหนึ่งว่าจะปฏิบัติระหว่างกันอย่างไร หรืออาจเป็นการจัดทำระหว่างรัฐกับรัฐ หรือระหว่างรัฐกับองค์การระหว่างประเทศ หรือระหว่างองค์การระหว่างประเทศกับองค์การระหว่างประเทศ หรือระหว่างหน่วยงานภายในประเทศกับหน่วยงานต่างประเทศ

ความตกลงระหว่างประเทศมีอะไรบ้าง	บันทึกความเข้าใจ (MOU)
- สนธิสัญญา (Treaty)	- บันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOC)
- อนุสัญญา (Convention)	- บันทึกความตกลง (MOA)
- พิธีสาร (Protocol)	
- ข้อตกลง (Agreement)	

#### ลักษณะหนังสือที่ต้องเสนอคณะรัฐมนตรีตามมาตรา ๑๗๘ ก่อนการลงนาม

- มีบทเปลี่ยนแปลงอาณาเขตไทย
- มีบทเปลี่ยนแปลงเขตพื้นที่นอกอาณาเขตซึ่งประเทศไทยมีสิทธิอธิปไตยหรือมีเขตอำนาจตามหนังสือสัญญาหรือตามกฎหมายระหว่างประเทศ
- ต้องออกพระราชบัญญัติเพื่อให้การเป็นไปตามหนังสือสัญญา
- มีผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม หรือการค้า หรือการลงทุนของประเทศอย่างกว้างขวาง

#### ลักษณะหนังสือที่ไม่ต้องเสนอคณะรัฐมนตรีตามมาตรา ๑๗๘ ก่อนการลงนาม

- ทำขึ้นตามอำนาจหน้าที่ที่มีอยู่ของส่วนราชการในระดับกรม
- ไม่เข้าลักษณะเป็นหนังสือสัญญาตามมาตรา ๒๓ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ไม่ใช้ความตกลงที่ทำขึ้นระหว่างรัฐ หรือระหว่างรัฐกับองค์การระหว่างประเทศ ที่มุ่งจะให้ผลผูกพันตามกฎหมายระหว่างประเทศ)
- ไม่มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับนโยบาย หรือสิทธิประโยชน์อื่นๆ ที่อาจทำให้ไทยเสียผลประโยชน์
- ไม่ก่อให้เกิดผลผูกพันงบประมาณ นอกเหนือจากงบประมาณที่ได้รับจัดสรรโดยความเห็นชอบของรัฐบาลแล้ว
- สามารถดำเนินการได้ภายใต้กฎหมายหรือกฎระเบียบที่ใช้บังคับอยู่ในขณะที่ทำความตกลงนั้น ๆ
- รัฐมนตรีเจ้าสังกัดให้ความเห็นชอบในการจัดทำความตกลงแล้ว
- ส่วนราชการเจ้าของเรื่องได้เสนอร่างความตกลงในรัฐมนตรี ว่าการกระทรวงการต่างประเทศ พิจารณาและให้ความเห็นชอบแล้ว

### ๓. หัวข้อถอดบทเรียนการเสนอความเห็นประกอบการพิจารณาของคณะรัฐมนตรี

๓.๑ หัวข้อด้านการต่างประเทศ : เรื่อง ร่างบันทึกการประชุมและร่างแถลงข่าวร่วม (Joint Press Statement) และผลการประชุมคณะกรรมการร่วมว่าด้วยความร่วมมือทวิภาคีไทย - ลาว ครั้งที่ ๒๒



- โดย นายธิมมาลัยมาส คล้ายศรีธารง นักวิเทศสัมพันธ์ปฏิบัติการ สป.ยธ. (กต.)

#### หลักการวิเคราะห์ประเด็นเกี่ยวข้องกับกระทรวงยุติธรรม

๑. อ่านเรื่องทั้งหมดอย่างละเอียด
๒. วิเคราะห์ภาพรวม เช่น สารระสำคัญ กฎหมาย ระเบียบ พันธกรณีระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง
๓. วิเคราะห์ภาพกระทรวง เช่น ความร่วมมือระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง ผลประโยชน์ ผลกระทบ และประเด็นที่ต้องการผลักดันในระดับระหว่างประเทศ
๔. ประมวลเรื่อง และเรียงเรื่องในบันทึกเรียน ปยธ. และ รมว.ยธ. และหนังสือ สลค.

#### กรณีตัวอย่างประเด็นเกี่ยวข้องกับกระทรวงยุติธรรม

ร่างบันทึกการประชุมและร่างแถลงข่าวร่วม (Joint Press Statement) และผลการประชุม คณะกรรมการร่วมว่าด้วยความร่วมมือทวิภาคีไทย - ลาว ครั้งที่ ๒๒

ภาพรวม	ประเด็นตามเสาหลักอาเซียน	ประเด็นที่เกี่ยวข้อง ยธ
- ๗๐ ปี ความสัมพันธ์ทางการทูต ตั้งแต่ เมื่อวันที่ ๑๙ ธ.ค. ๒๔๙๓	- การเมืองและความมั่นคง	- การโอนตัวนักโทษ
	- เศรษฐกิจ	- ยาเสพติด
	- สังคมและวัฒนธรรม	- MOU ยธ. ไทย - ลาว
		- การต่อต้านการค้ามนุษย์

ผลลัพธ์จากการประชุมจะเป็นการยืนยันถึงความมุ่งมั่นและเจตนารมณ์อันแน่วแน่ของทั้งประเทศในการส่งเสริมและสนับสนุนความร่วมมือสาขาต่าง ๆ ทั้งในมิติด้านการเมืองและความมั่นคง เศรษฐกิจ และสังคมวัฒนธรรม ซึ่งจะนำไปสู่การยกระดับความสัมพันธ์ไปสู่ความเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ ทั้งในกรอบทวิภาคีและพหุภาคี อีกทั้งยังเป็นการแสดงให้เห็นถึงนัยสำคัญ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวที่มีความแนบแน่นตลอดระยะเวลา ๗๐ ปี นับแต่ได้มีการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างกัน

ทั้งนี้ ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับบทบาทและภารกิจของกระทรวงยุติธรรมที่ปรากฏในเอกสารผลลัพธ์ของการประชุมฯ เช่น ความร่วมมือการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ความร่วมมือด้านกฎหมายและความยุติธรรม ฯลฯ จะเป็นโอกาสอันดีที่ทั้งสองฝ่ายจะได้ใช้ประโยชน์จากความตกลงที่ทั้งสองฝ่ายได้จัดทำไว้ เพื่อให้เกิดผลลัพธ์อย่างเป็นรูปธรรมและนำไปสู่การพัฒนากระบวนการกฎหมายและยุติธรรม ตลอดจนการสร้างความสงบสุขและปลอดภัยซึ่งกันและกัน

๓.๒ หัวข้อด้านสิทธิมนุษยชน : เรื่อง ร่าง พ.ร.บ.มาตรการป้องกันการฟ้องคดีปิดปากใน  
ความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ และประพฤติมิชอบ พ.ศ. ....



- โดย นายอานนท์ ยิ่งคุณ นักวิชาการยุติชำนาญการ กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ

สถานการณ์ในภาพรวมของนักปกป้องสิทธิมนุษยชน

บริบทในต่างประเทศ	บริบทต่างประเทศ
- นิยาม “นักปกป้องสิทธิมนุษยชน”	- ปฏิญญาว่าด้วยสิทธิและความรับผิดชอบของปัจเจกบุคคลกลุ่มบุคคลและองค์กรของสังคมในการส่งเสริมและคุ้มครอง
- การดำเนินงานของกระทรวงยุติธรรม	
- มาตรา ๑๖๑/๑ และมาตรา ๑๖๕/๒ ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา	
- มาตรา ๒๑ ของพระราชบัญญัติองค์การอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ. ๒๕๕๓	- สนธิสัญญาระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน อาทิ ICCPR, ICESCR, CAT, CERD, CEDAW, ICPPED

ความเป็นมาของการยกร่างกฎหมาย

- สถานการณ์ของการทุจริตคอร์รัปชัน และนักปกป้องสิทธิมนุษยชน
- กรอบนโยบายด้านสิทธิมนุษยชนของรัฐบาล
- ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง การประกาศแผนการปฏิรูปประเทศ (ฉบับปรับปรุง)

วันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔

สาระสำคัญของร่างกฎหมาย

- หมวด ๑ การฟ้องคดีปิดปาก
- หมวด ๒ การคุ้มครองบุคคลมิให้ถูกฟ้องคดีปิดปาก
- หมวด ๓ การคุ้มครองผู้ถูกฟ้องคดีและการพิจารณาคดีของศาลในการฟ้องคดีปิดปาก
- หมวด ๔ มาตรการส่งเสริมการป้องกันการฟ้องคดีปิดปาก
- หมวด ๕ บทกำหนดโทษ

กระบวนการจัดทำความเห็นเสนอคณะรัฐมนตรี



๓.๓. หัวข้อด้านกฎหมาย : เรื่อง ร่าง พ.ร.บ.ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ฉบับที่ ...) พ.ศ. ...



- โดย นายกิตติณัฐ วิทยุรัตน์ นิติกรชำนาญการ สป.ยธ. (กม.)

### สรุปสาระสำคัญ

๑. ปรับปรุงการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายในความผิดมูลฐาน (ร่างมาตรา ๓ มาตรา ๕ มาตรา ๖ มาตรา ๘ มาตรา ๙ และมาตรา ๑๐) ให้ผู้เสียหายในความผิดฐานที่มีค่าพิพาทษาอันถึงที่สุดในคดีความผิดมูลฐานหรือในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีความผิดมูลฐานหรือได้ดำเนินคดีเพื่อเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากการกระทำความผิดไว้แล้ว มีสิทธิยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้นำทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดไปชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ตนได้ (ยกเลิกมาตรา ๔๙ วรรคหก เพิ่มมาตรา ๕๐/๑ และแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๕๑ มาตรา ๕๓ และมาตรา ๕๔)

๒. เพิ่มเติมการคุ้มครองสิทธิของผู้มีส่วนได้เสียในทรัพย์สินที่พนักงานอัยการร้องขอให้ตกเป็นของแผ่นดิน (ร่างมาตรา ๔ มาตรา ๘ และมาตรา ๙) กำหนดให้ผู้มีส่วนได้เสียในทรัพย์สินที่พนักงานอัยการร้องขอให้ตกเป็นของแผ่นดินโดยสุจริตและมีค่าตอบแทน หรือโดยสุจริตและตามสมควรในทางศีลธรรมอันดีหรือในทางกุศลสาธารณะและต้องเสียหายหากศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดินมีสิทธิยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งคุ้มครองสิทธิของตนได้ (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๕๐ วรรคสอง และมาตรา ๕๒)

๓. กำหนดมาตรการริบทรัพย์สินทดแทน (ร่างมาตรา ๗) โดยให้ศาลมีอำนาจสั่งให้สำนักงานสามารถดำเนินการบังคับเอากับทรัพย์สินอื่นที่ไม่ใช่ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดให้ตกเป็นของแผ่นดินหรือนำไปคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายได้ หากปรากฏว่าทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดบางรายการไม่สามารถส่งมอบได้ สูญหาย หรือไม่สามารถติดตามเอาคืนได้ไม่ว่าด้วยเหตุใด หรือได้มีการนำสิ่งนั้นไปรวมเข้ากับทรัพย์สินอื่นหรือได้มีการจำหน่าย จ่าย โอนทรัพย์สินนั้น หรือการติดตามเอาคืนจะกระทำได้โดยยากเกินสมควร (เพิ่มมาตรา ๕๑/๒)

๔. บทเฉพาะกาล (ร่างมาตรา ๑๑) กำหนดให้บทบัญญัติว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายตามกฎหมายเดิมยังมีผลบังคับกับคดีที่อยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลต่อไปจนกว่าคดีจะถึงที่สุด

## ๔. หัวข้อถอดบทเรียนการประสานงานด้านรัฐสภาของกระทรวงยุติธรรม

### ๔.๑ หัวข้อรูปแบบการประสานงานด้านรัฐสภาของกระทรวงยุติธรรม (สร.ยธ.)



- ว่าที่ร้อยตรี พรินทร์ เพ็งสุวรรณ นักวิชาการยุติธรรมชำนาญการพิเศษ
- นางสาวสุจิตรา จงรักษ์ นิตกร

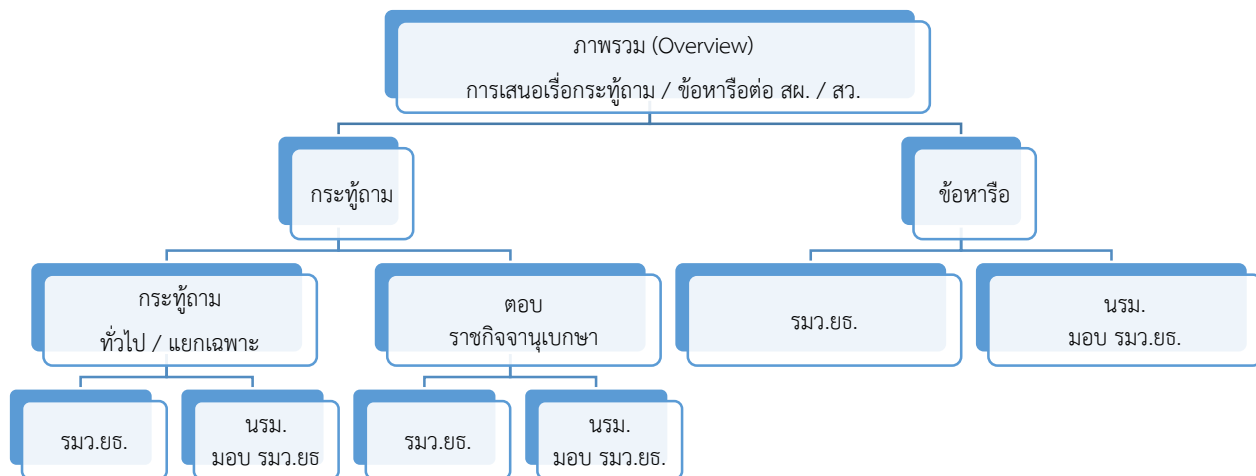
การดำเนินการกิจกรรมทางการเมืองเพื่อตรวจสอบการบริหารงานของรัฐบาล โดยใช้กลไกของข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๒ หรือข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๖๒ ได้แก่

- การตั้งกระทู้ถาม
- ข้อปรึกษาหารือ

#### ข้อเปรียบเทียบระหว่าง กระทู้ถาม และข้อปรึกษาหารือ

- **กระทู้ถาม** >> ข้อ ๑๔๔ กระทู้ถาม คือ ข้อซักถามที่สมาชิกมีต่อนายกรัฐมนตรีเกี่ยวกับงานในหน้าที่ โดยจะถามเป็นหนังสือหรือด้วยวาจาก็ได้ ตามมาตรา ๑๕๐ ของรัฐธรรมนูญ

- **ข้อปรึกษาหารือ** >> ข้อ ๒๔ ก่อนเข้าสู่ระเบียบวาระการประชุม ประธานสภาอนุญาตให้สมาชิกปรึกษาหารือ ปัญหาที่เกี่ยวกับความเดือดร้อนของประชาชนหรือปัญหาอื่นใดได้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ประธานสภากำหนดและให้ประธานสภาส่งเรื่องดังกล่าวให้นายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีหรือหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง ชี้แจงภายใน ๓๐ วัน และแจ้งให้สมาชิกทราบ



#### ปัญหาที่พบในการปฏิบัติงาน

##### ๑. กรอบระยะเวลา

- ภายใน ๓๐ วัน กรณี กระทู้ถามที่ตอบในราชกิจจานุเบกษา และข้อปรึกษาหารือ
- ภายใน ๑๕ วัน กรณี กระทู้ถามแยกเฉพาะ

##### ๒. การสะกดคำ และการเว้นวรรคตอน

##### ๓. การเสนอชื่อเจ้าหน้าที่เพื่อสนับสนุนข้อมูล รมต. ในสภา

- ไม่เกิน ๑ ท่าน กรณี สนับสนุนข้อมูลกระทู้ถามแยกเฉพาะ
- ไม่เกิน ๓ ท่าน กรณี ร่วมชี้แจงร่าง พ.ร.บ. และ สนับสนุนข้อมูลกระทู้ถามทั่วไป

##### ๔. การเสนอหนังสือเพื่อให้ รมต. ลงนามในช่วงคาบเกี่ยวระหว่างเดือน

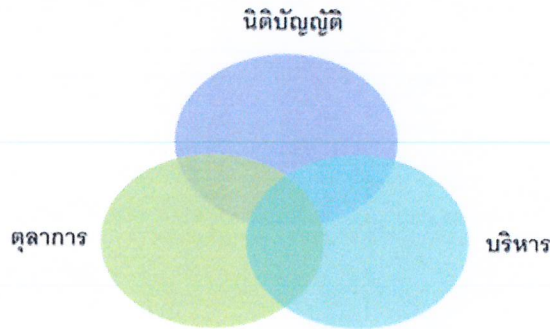


### ๔.๓ หัวข้อกรณีศึกษาแนวทางการตอบข้อหารือ



- นายรัฐกานต์ สุขแท้ นิตินกรปฏิบัติการ สป.ยธ. (กม.)

#### ความสำคัญของข้อหารือ



#### กฎหมายที่เกี่ยวข้องข้อหารือ

- ข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๒

ข้อ ๒ ก่อนเข้าสู่ระเบียบวาระการประชุมประธานสภาอนุญาตให้สมาชิกปรึกษาหารือปัญหาที่เกี่ยวข้องกับความเดือดร้อนของประชาชนหรือปัญหาอื่นใดได้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ประธานสภากำหนดและให้ประธานสภามาส่งเรื่องดังกล่าวให้นายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีหรือหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องชี้แจงภายในสามสัปดาห์ และแจ้งให้สมาชิกทราบ

- ข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๖๒ และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม

ข้อ ๑๘ ก่อนเข้าสู่ระเบียบวาระการประชุม ประธานของที่ประชุมอนุญาตให้สมาชิกปรึกษาหารือปัญหาที่เกี่ยวข้องกับความเดือดร้อนของประชาชนหรือปัญหาอื่นใดได้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ประธานวุฒิสภากำหนด และหากเห็นสมควรให้ประธานวุฒิสภาส่งเรื่องดังกล่าวให้รัฐมนตรีหรือหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องเพื่อชี้แจงเป็นหนังสือในสามสัปดาห์ และแจ้งให้สมาชิกผู้ที่เกี่ยวข้องทราบและอาจแจ้งให้สมาชิกอื่นทราบทางไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์หรือเทคโนโลยีสารสนเทศอื่นด้วยก็ได้

ลงชื่อ สุทธิเกียรติ เจริญพิริยะ ผู้จัดรายงานการประชุม  
(นายสุทธิเกียรติ เจริญพิริยะ)

ลงชื่อ จิราภรณ์ แสงวรรณ ผู้จัดรายงานการประชุม  
(นางสาวจิราภรณ์ แสงวรรณ)

ลงชื่อ [Signature] ผู้ตรวจรายงานการประชุม  
(นางสาวศิริขวัญ แสงจันทร์)

ลงชื่อ [Signature] ผู้ตรวจรายงานการประชุม  
(นางสาวกรรรัตน์ นันทกสิกร)